

ти, специфіку застосування цієї технології методистами. Як показує практика, готувати вчителів до застосування технології проектно-впроваджувальної діяльності доцільно шляхом залучення їх до роботи за цією технологією як суб'єктів навчального процесу в післядипломній освіті, що охоплює цілісний технологічний цикл системного впровадження інновації різними категоріями науково-педагогічних працівників.

Література

1. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності вчителя : [наук.-метод. посіб.] / [Забродська Л.М., Онопрієнко О.В., Цимбалару А.Д., Хоружа Л.Л. ; за ред. А.Д. Цимбалару, О.В. Онопрієнко]. – Х. : Основа, 2007. – С. 120. – (Б-ка журн. “Управл. школою”; вип. 6).

2. Мариновська О.Я. Формування готовності вчителів до проектно-впроваджувальної діяльності: теорія і практика : [монографія] / Оксана Яківна Мариновська. – Івано-Франківськ : Симфонія форте ; Полтава : Довкілля-К, 2009. – 500 с.

3. Мариновська О. Методика векторного аналізу професійного потенціалу як системного показника готовності вчителя до проектно-впроваджувальної діяльності / Оксана Мариновська // Освіта і управління : наук.-практ. журн. – 2006. – Ч. 3–4. – Т. 9. – С. 152–160.

4. Подмазин С.И. Личностно ориентированное образование: Социально-философское исследование : [монографія] / Сергей Иванович Подмазин. – Запорожье : Просвіта, 2000. – 250 с.

5. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Герман Константинович Селевко. – М. : НИИ образовательных технологий, 2006. – (Серия “Энциклопедия образовательных технологий”). – Т. 1. – 2006. – 816 с.

МЕРКУЛОВА Н.В.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У нинішній період розвитку та розбудови системи національної освіти сучасність вимагає професійної готовності педагогічних працівників до впровадження інновацій, пошуку нових науково-методичних підходів до технологічного забезпечення освітнього процесу.

Останнім часом відбуваються процеси реформування освіти, які зумовили пошук ефективних навчальних, виховних, розвивальних технологій, оновлення відносин між суб'єктами навчально-виховного процесу. Проте розвиток закладу освіти можливий тільки за умов засвоєння нововведень. Залежно від виду інновацій та глибини перетворень керівник навчального закладу буде докладати різних зусиль: підвищувати рівень компетентності педагогів, змінювати усталені форми діяльності, оновлювати систему функціональних обов'язків, розробляти нові стратегічні напрями розвитку закладу освіти, трансформувати систему цінностей школи.

Вищезазначене дає підстави актуалізувати проблему модернізації науково-методичного супроводу безперервного професійного зростання суб'єктів відкритого інноваційного простору, пошуку та вибору ефективних форм і методів методичного співробітництва, навчання на засадах методичної системи.

Сьогодні багато освітніх закладів нового типу працюють в інноваційному режимі, але перебувають на різних його етапах. Одні школи мають чітку концепцію розвитку свого закладу, програму дослідження й певні результати експериментальної роботи, окремих предметів і спецкурсів, інші перебувають у пошуку стратегії оновлення навчально-виховного процесу.

Інноваційна діяльність – це така система цілеспрямованого та керованого вироблення й внесення змін – нововведень в окремі аспекти чи сфери суспільного життя, що охоплює пізнання, проектування, впровадження та моніторинг інновацій на одному чи кількох результативних рівнях творення. Вона є метадіяльністю, котра діалектично поєднує теоретичну й дослідну, продуктивну та репродуктивну, творчу й регламентаційну, проектну та методичну діяльність, що взаємозалежно збагачують соціальний простір як фундаментальну форму суспільного існування людей та необхідний ресурс.[2]

Інноваційні процеси у сфері освіти реалізуються завдяки інноваційній діяльності суб'єктів навчально-виховних взаємин. Тому інноватика як синтетична наукова дисципліна покликана розкривати сутність наукового проектування та мистецького втілення цих процесів (В.І. Зязюн, Г.М. Сагач, А.В. Фурман) в установах і закладах освіти (О.Г. Козлова, М.В. Свириденко, О.Л. Сидоренко, О.А. Удод, В.Г. Довгополий, Л.І. Даниленко, М.І. Лапенко, Т.В. Макогон та ін.). Повноцінна інноваційна діяльність як цілеспрямоване й кероване внесення змін у педагогічну теорію та практику є основним критеріальним показником ефективності тих чи інших новацій.

Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми й методи навчання та виховання; в організації спільної діяльності педагога й учня, вихованця. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів. Інноваційні процеси в освіті виникали в різні історичні періоди, але на сучасному етапі розвитку шкільництва в Україні вони активізувалися у зв'язку зі стандартизацією педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання й виховання. Цей процес не повинен бути стихійним, він потребує управління. В іншому випадку нововведення можуть набути ілюзорного характеру [4].

Сьогодні інновація є об'єктом пильної уваги педагогів-теоретиків, які намагаються вивчити й осмислити загальні тенденції та закономірності розвитку інноваційної діяльності педагогів-новаторів. Характерною особливістю інновацій є їх синтезування з педагогічною наукою, що виявляється в опорі новаторів на наукові знання.

Професія педагога передбачає підвищену увагу до власних здібностей. Коли йдеться про розвиток професійних здібностей, то їх обов'язково пов'язують з особистим творчим потенціалом викладача. Ефективність розвитку творчих здібностей залежить від уяви, фантазії. З одного боку, зве-

рнення до джерел пам'яті, досвіду, а з іншого – орієнтація на майбутнє, фантазія і є тими важливими складовими успіху взаємодій викладача й тих, хто навчається. Умовою розширення відносин може бути стимулювання розвитку цієї якості з обох сторін. Викладач має бути цілісною особистістю. Це виявляється в єдності слова та справи, думок і вчинків, навчання й способу життя.

Основними засобами реалізації завдань розвитку інноваційного потенціалу педагогів повинні стати:

- зміна форм педагогічних, методичних, виробничих нарад, семінарів, конференцій з традиційно-інформаційної на організаційно-діяльнісну з використанням навчальних тренінгів, де думка кожного є обов'язковою складовою колективного рішення та впливає на стратегію й тактику розвитку навчального закладу;

- оволодіння та впровадження в навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій, що започатковує нові зразки діяльності вчителів, сприятиме їх професійному зростанню, виведе їх на принципово новий фаховий рівень;

- залучення педагогів до участі в реалізації інноваційних проектів і програм, до написання авторських програм, методичних розробок, статей та публікацій, що стане безпосереднім виразником творчого потенціалу кожного, безпосереднім прикладом творчого самоствердження й самореалізації педагога;

- налагодження співпраці з науково-дослідними установами, науково-методичними центрами, іншими державними й громадськими центрами освітнього спрямування;

- забезпечення соціально-педагогічних умов щодо мотивації педагогів до пошукової, дослідної діяльності, їх участі в конкурсах, проектах, програмах, семінарах, конференціях;

- формування команд однодумців.

Вплив цих чинників сприяє формуванню готовності педагога до інноваційної діяльності як творчої особистості й професіонала, який прагне самореалізуватися, максимально розкрити власні творчі можливості.

Основу інноваційних процесів в освіті становлять дві важливі проблеми педагогіки – вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду та впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Результатом інноваційних процесів є використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії та практики. Педагог може виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Управління інноваційним процесом передбачає аналіз та оцінку введених учителями педагогічних інновацій, створення умов для їх успішної розробки й застосування. Водночас керівники навчального закладу проводять цілеспрямований відбір, оцінювання й застосування на практиці досвіду колег, нових ідей, методик, запропонованих наукою.

Технологія впровадження на практиці досягнень науки має два етапи: вибір проблеми й організація роботи педагогічного колективу над проблемою.

Вибір проблеми передбачає виокремлення ідей, цілей, завдань, положень, висновків наукового дослідження. Це допомагає зосередити увагу на конкретному науково-методичному матеріалі, сконцентрувати на ньому всю творчу діяльність колективу: навчально-виховний процес, методичну роботу, самостійну роботу педагогів.

Організація роботи педагогічного колективу школи над проблемою складається з трьох етапів: підготовчого, дослідного, підсумкового.

На підготовчому етапі створюється творча група, до складу якої входять досвідчені учителі, що володіють творчими здібностями. Творча група обирає, формулює проблему, уточнює її аспекти, які одержали теоретичне обґрунтування, знайомиться з можливим досвідом її вирішення в інших навчальних закладах, регіонах країни. Далі творча група доводить до відома педагогів програму дослідної роботи, допомагає кожному учителю з урахуванням його інтересів, рівня знань, труднощів обрати творче завдання.

Можливі різні варіанти організації роботи над проблемою: коли всі учасники вивчають ті самі питання на різних об'єктах (наприклад, творчі завдання, які стосуються активізації пізнавальної діяльності учнів, може вирішувати кожен педагог чи група педагогів зі своєї спеціальності); коли різні вчителі або групи працюють над різними аспектами цієї проблеми; коли вивчення найбільш складних і важких науково-педагогічних і практичних питань доручається членам творчої групи, решта учителів вивчає їх діяльність і на цій основі вносить корективи у свою роботу. У всіх випадках педагоги залучаються до дослідної діяльності, яка вимагає цілеспрямованого вивчення досягнень науки, їх апробації у своїй практичній діяльності, пошуку кращих варіантів вирішення конкретних завдань.

На дослідному етапі вчитель постійно звертається до теорії й передового педагогічного досвіду, що дає йому змогу перебудовувати свою практику на дослідному рівні. У процесі дослідної роботи апробуються прийоми й засоби тих чи інших методик, робляться узагальнення про їх ефективність, спеціально готуються уроки, виховні справи, інші педагогічні дії.

Узагальнені результати вивчення певного аспекту проблеми апробуються, уточнюються, після чого педагоги виступають з доповідями про свій досвід, власні творчі знахідки. Одержані результати впроваджуються в практику всіх учителів навчального закладу.

У процесі роботи над проблемою керівники навчальних закладів періодично проводять оперативні наради, на яких обговорюються досягнуті успіхи, розкриваються типові недоліки, організовується колективний обмін думками та виявляються ще не вирішені проблеми.

Підсумковий етап роботи над проблемою передбачає аналіз результатів і узагальнення накопиченого матеріалу. Головним висновком етапу є

відповідь на те, як використання нових методів, прийомів, засобів вплинуло на якість знань, умінь і навичок учнів, рівень їх розвитку й вихованості.

В умовах демократизації управління школою зростає самостійність кожного вчителя у виборі тих чи інших питань педагогічної діяльності, над якими він творчо працює. Водночас підвищується роль колективного пошуку. У будь-якому випадку кожен педагог потребує певної координації цієї діяльності, певної морально-психологічної обстановки – інноваційного середовища, яке забезпечує введення інновацій в освітній процес навчального закладу.

Отже, для забезпечення якості та ефективності окремих нововведень і загального інноваційного процесу необхідно враховувати, відстежувати, прогнозувати наслідки інновацій для системи управління закладом освіти, а також регулювати психологічний клімат усередині управлінської спільноти. Усе це виокремлює управління педагогічними інноваціями в самостійний вид діяльності, автономну наукову проблему.

Так, сучасному викладачеві інколи буває важко зорієнтуватися в бурхливому потоці фахової та методичної інформації, зрозуміти сутність інновацій і впровадити їх у практичну діяльність. Важливу роль відіграє методична служба, покликана надавати реальну дієву допомогу педагогічним працівникам у розвитку їхньої професійної майстерності та активізувати творчий потенціал кожного з них. Відповідно до цього повинні створюватися інноваційні технології, які спільно з методичним кабінетом координують науково-дослідну роботу; прогнозують тенденції в суспільстві та освіті; організовують науково-методичну роботу з колективом викладачів; розповсюджують прогресивні освітні програми та технології; вивчають, узагальнюють і поширюють передовий педагогічний досвід; впроваджують інноваційні технології.[1]

Оскільки основний ініціатор і творець інновацій – педагог, то робота з ним в управлінській діяльності набуває сьогодні особливого значення, набуває нового змісту. Безпосередньо працюючи з учителем, надання йому допомоги, вивчення його професійних потреб ми зобов'язані поставити в центр управлінської діяльності. Для керівника навчального закладу мотивація педагогічної творчості є основним етапом при підготовці вчителя-інноватора. Найбільш важливим для вчителів виступає мотив творчої діяльності своєї праці в нових умовах. Управлінцям навчальних закладів потрібно створювати умови для педагогічної творчості.

Таким чином, в арсеналі керівника навчального закладу з'являються сьогодні нові об'єкти управлінського аналізу.

Перший об'єкт – мета інновації. При розвитку ініціативи аналізувати це, безумовно, необхідно, щоб на ранньому етапі спостерігати, що в новій інновації є цінним.

Другий об'єкт – розвиток творчого мислення педагога під впливом інноваційної діяльності. Цілком очевидно, що вчителю потрібна наукова допомога від керівників, насамперед від заступника директора з науково-методичної роботи.

Третій об'єкт управлінського аналізу – зміни в навчальному процесі навчального закладу (якщо він працює в інноваційному режимі). При цьому потрібно дослідити сьгоднішні результати, порівняти їх з учорашніми. Спланувати на цій основі індивідуальну допомогу педагогу, якщо вона йому потрібна. Цей аналіз допоможе керівникам навчальних закладів змістовно та методично правильно переорієнтувати навчальний процес.

Четвертий об'єкт аналізу – вплив інновації на педагогічний колектив. Управлінці навчальних закладів підтверджують сприятливий вплив інновацій не тільки на колектив, а й на гармонізацію відносин школи та соціуму [3].

Висновки. Отже, зміни в змісті й структурі загальноосвітньої школи мають глибинний характер і потребують розв'язання проблеми підготовки вчителя-інноватора, який володіє проєктивним мисленням, перспективними педагогічними технологіями, є суб'єктом особистісного та професійного зростання, вміє досягти нової педагогічної мети.

Робота з учителями-інноваторами стала тією основою, яка дає змогу управлінським структурам розвивати систему освіти на основі інноватики.

Література

1. Банашкевич Т. Інноваційні методи виховання у роботі вчителя / Т. Банашкевич // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. – К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2006. – Вип. 44. – С. 29–32.
2. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки / В.М. Курило, В.П. Шепотько. – К. : Деміур, 2006. – 432 с.
3. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посіб. : у 2 ч. / В.В. Григора, О.М. Касьянова, О.І. Мармаза та ін. – Х. : Веста : Ранок, 2004. – Ч. 1. Абетка менеджера освіти. – 160 с.
4. Чудакова В.П. Технологія експертизи і корекції готовності педагогів до інноваційної діяльності: організаційно-психологічний аспект / В.П. Чудакова // Управління школою. – 2008. – № 26. – С. 18–29.

ХАТУНЦЕВА С.М.

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВЧИТЕЛЯ-ПОЧАТКІВЦЯ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Пріоритетним напрямом перебудови педагогічного процесу у вищій школі в умовах гуманізації й демократизації освіти є формування особистості майбутніх спеціалістів, які могли б за порівняно короткий строк увійти в трудове та громадське життя педагогічного колективу та успішно виконувати свої функції. Особливої уваги в підготовці педагогічних кадрів вимагає сільський учитель, що пов'язано з певними причинами економічного, соціально-демографічного й загальнокультурного характеру.

Актуальність цієї проблеми зумовлена специфікою професійно-педагогічної діяльності викладача сільської школи. Особливість професійно-педагогічної діяльності молодого вчителя сільської школи визначається віддаленістю шкіл від науково-методичних і культурних центрів, невеликою наповнюваністю шкіл учнями, що передбачає необхідність міцних